

Besl. O. nr. 72

Jf. Innst. O. nr. 55 (1999-2000) og Ot.prp. nr. 88 (1998-1999)

År 2000 den 28. mars holdtes Odelsting, hvor da ble gjort slikt

vedtak til lov

om strålevern og bruk av stråling

Kapittel I. Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1 Lovens formål

Formålet med denne loven er å forebygge skadelige virkninger av stråling på menneskers helse og bidra til vern av miljøet.

§ 2 Lovens saklige virkeområde

Loven kommer til anvendelse på enhver tilvirkning, import, eksport, transport, overdragelse, besittelse, installasjon, bruk, håndtering og avfallsdisponering av strålekilder.

Loven kommer videre til anvendelse på menneskelig aktivitet som medfører forhøyet naturlig ioniserende stråling fra omgivelsene.

Loven gjelder også planlegging og beredskap mot uhell og ulykker.

§ 3 Definisjoner

I denne loven betyr

- a) stråling: Ioniserende og ikke-ioniserende stråling.
- b) ioniserende stråling: Stråling fra radioaktivt stoff, røntgenstråling og partikkelstråling.
- c) ikke-ioniserende stråling: Optisk stråling, radiofrekvent stråling, elektriske og magnetiske felt eller annen stråling med tilsvarende biologiske effekter samt ultralyd.
- d) strålekilder: Radioaktive stoffer, varer eller utstyr inneholdende slike stoffer, samt anlegg, apparater eller utstyr som kan avgi stråling.
- e) medisinsk strålebruk: Anvendelse av stråling på mennesker ved medisinsk undersøkelse og behandling, i forskning og ved undersøkelser i rettslig sammenheng.
- f) avfallsdisponering: Enhver disponering av strålekilder etter endt bruk, herunder lagring, utslipp, deponering, returordning eller behandling som ordinært avfall.

§ 4 Lovens stedlige virkeområde

Kongen kan i forskrift bestemme at loven skal gjelde på Svalbard, Jan Mayen og norske biland, og kan fastsette særlige regler av hensyn til stedlige forhold.

Loven gjelder på innretning og ethvert anlegg plassert på den norske delen av kontinentalsokkelen og på norske skip og luftfartøy i områder som ikke er undergitt noen annen stats høyhetsrett.

Kapittel II. Generelle bestemmelser

§ 5 Forsvarlighetskrav og grunnprinsipper for bruk av stråling

Enhver tilvirkning, import, eksport, transport, overdragelse, besittelse, installasjon, bruk, håndtering og avfallsdisponering av strålekilder skal være forsvarlig, slik at det ikke oppstår risiko for dem som utøver virksomheten, andre personer eller miljøet. Også menneskelig aktivitet som medfører forhøyet naturlig ioniserende stråling fra omgivelsene, skal være forsvarlig. Ved vurdering av forsvarligheten skal det blant annet legges vekt på om fordelene ved virksomheten overstiger de risiki som strålingen kan medføre, og om virksomheten er innrettet slik at akutt helseskade unngås og risikoen for senskade holdes så lav som med rimelighet kan oppnås. Stråledoser skal ikke overstige fastsatte grenser.

Apparat eller innretning som kan avgi stråling, skal ha en forsvarlig utforming og funksjon.

§ 6 Godkjenning og melding

Departementet kan i forskrift fastsette krav om godkjenning eller melding for tilvirkning, import, eksport, transport, overdragelse, besittelse, installasjon, bruk, håndtering og avfallsdisponering av strålekilder. Godkjennings- eller meldingskrav kan også omfatte menneskelig aktivitet som medfører forhøyet naturlig

ioniserende stråling. I forskriftene kan det fastsettes krav til innholdet i søknader og meldinger.

Dersom godkjennings- eller meldingskrav er fastsatt, kan virksomhet underlagt slikt krav ikke igangsettes før godkjenning foreligger, eller melding er behandlet. En virksomhet kan ikke utvides eller endres vesentlig i forhold til bestående godkjenning eller melding.

§ 7 Opplæring og utdanning

I virksomhet som omfattes av loven, skal de ansatte og andre tilknyttede personer i nødvendig utstrekning ha utdanning eller opplæring, som sikrer at de har tilstrekkelige kvalifikasjoner eller kunnskap innen strålevern og sikker bruk av stråling.

Besøkende og andre med tilgang til virksomheten skal, dersom det er nødvendig av hensyn til strålevern, gis opplysning om hvilke forholdsregler som må overholdes.

Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter om utdanning, kvalifikasjonskrav og opplæring for personer som anvender eller kommer i kontakt med stråling.

§ 8 Vernetiltak

Virksomhet som omfattes av loven, skal treffe nødvendige tiltak for å verne de ansatte, andre tilknyttede personer, og miljøet mot stråling. Personer som pga. lav alder, graviditet eller av andre årsaker er særlig følsomme for stråling, skal enten gis arbeidsoppgaver som ikke medfører eksponering for stråling, eller vernes gjennom andre egnede beskyttelsestiltak.

Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter om forhold omtalt i første ledd, herunder om aldersgrenser for arbeid med stråling, samt om legeundersøkelse for personer som utsettes for stråling.

§ 9 Særskilt om radioaktivt avfall og stråleavgivende apparater som tas ut av bruk

For å sikre en strålevernmessig trygg disponering av radioaktivt avfall, kan departementet fastsette utfyllende forskrifter om lagring, deponering, utslipp, returordninger og behandling som alminnelig avfall. I forskriftene kan det fastsettes plikt for leverandører av radioaktive stoffer til å etablere returordninger for radioaktivt avfall, og likeledes plikt for virksomheter til å etablere og benytte slike returordninger. Bestemmelsene i dette ledd gjelder også avfall, utstyr eller emballasje som inneholder eller er forurenset av radioaktive stoffer.

Når apparater eller utstyr som kan avgi stråling, kasseres eller settes endelig ut av drift, skal eieren eller den ansvarlige hindre senere skadelig bruk ved å sørge for at apparater eller utstyr ikke lenger kan avgi stråling.

§ 10 Naturlig ioniserende stråling

Departementet kan ved forskrift fastsette begrensninger, herunder dosegrenser, for arbeid eller opphold på steder hvor strålenivåer fra naturlig forekommende ioniserende stråling er forhøyet som følge av menneskelig aktivitet.

§ 11 Internkontroll

Kongen kan gi nærmere forskrifter om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne loven overholdes.

§ 12 Forskrifter om forsvarlig strålevern og bruk av stråling m.v.

For å fremme lovens formål og sikre forsvarlig strålevern og bruk av stråling kan departementet fastsette forskrifter til utfylling av bestemmelsene i denne loven. I forskriftene kan det blant annet stilles krav til

- a) organisering av strålevernet, herunder utpeking av strålevernsansvarlig, samt krav til registrering av nødvendige opplysninger for internkontroll eller tilsynsformål.
- b) skjermingstiltak i form av konstruksjon og innretning av lokaler og arbeidsplass, arbeidsprosedyrer og bruk av persontilpasset verneutstyr. Det kan også stilles krav til stråleavgivende utstyrs utforming og funksjon.
- c) merking av strålekilder og opplysning om anvendelse, håndtering og lagring av strålekilder. Det kan videre stilles krav om advarselsskiltning i lokaler eller områder der det befinner seg strålekilder eller radioaktivt avfall som kan medføre en risiko for helsen. Likeledes kan det stilles krav til å opplyse berørte personer og allmennheten om strålebruk og strålevern.
- d) måling av strålenivåer, herunder persondosimetri.
- e) dosegrenser for relevante typer stråling.
- f) transport av strålekilder, herunder radioaktivt avfall og utstyr inneholdende slike kilder.
- g) oppfølging av vernetiltak i forbindelse med gjennomføring av reparasjon, vedlikehold eller endring av strålekilde eller anlegg.

Kapittel III. Særskilte bestemmelser om medisinsk strålebruk

§ 13 Berettigelse og optimalisering

Medisinsk strålebruk skal utføres i samsvar med medisinsk anerkjente og forsvarlige undersøkelses- og behandlingsmetoder, herunder ivaretagelse av strålevern.

Ved medisinsk strålebruk skal den faglig ansvarlige vurdere om bruken av stråling er berettiget. Ved vurderingen skal det blant annet tas hensyn til om nytteverdien overstiger den skadelige virkning strålingen kan ha. Det skal tas hensyn til den enkeltes nytte, samfunnets nytte og muligheten for å anvende alternative

teknikker. Stråling skal unngås dersom man uten vesentlig ulempe kan oppnå samme resultat på annen måte, f.eks. ved bruk av andre metoder eller ved å fremskaffe resultater fra tidligere undersøkelser.

Når stråling anvendes, skal den faglig ansvarlige for undersøkelsen eller behandlingen sikre at de stråledoser som gis, er så lave som med rimelighet kan oppnås, sett på bakgrunn av formålet med bestrålingen, tilgjengelig utstyr og ressurser, og lignende forhold.

Virksomheten skal jevnlig kontrollere at den beregnede stråledose er i samsvar med den som faktisk avgis. Dette gjelder ikke ved undersøkelse eller behandling som består i at radioaktive stoffer tilføres pasienten.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om krav til medisinsk strålebruk.

§ 14 Plikt til å opplyse om strålevernmessige forholdsregler

Dersom det ved medisinsk strålebruk treffes stråleverntiltak som forutsetter en bestemt opptreden fra den person som blir undersøkt eller behandlet, skal den faglig ansvarlige eller den som er bemyndiget, opplyse hvordan vedkommende skal forholde seg for å ha full nytte av tiltakene. Det samme gjelder overfor ledsagere som bistår personen ved behandlingen eller undersøkelsen. Opplysninger som nevnt kan unnlates, dersom det ikke er grunn til å regne med at personen kan nyttiggjøre seg dem.

Tilføres pasienter radioaktive stoffer, skal den faglig ansvarlige opplyse om forholdsregler som bør iakttas for å verne andre personer mot stråling.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om plikten til å opplyse om strålevernmessige forholdsregler.

Kapittel IV. Planlegging av uhells- og ulykkes- håndtering. Beredskap

§ 15 Planleggingsplikt

Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak pålegge virksomheter som omfattes av loven, en planleggingsplikt for håndtering av uhell og ulykker, samt krav til avholdelse av øvelser. Vedtak kan omfatte plikt til å gi melding til etater i redningstjenesten og tilsynsmyndigheten om særskilte risiki som redningstjenesten og tilsynsmyndigheten bør være kjent med, for å håndtere uhell eller ulykker.

Virksomhetene kan pålegges å gi melding til fysiske og juridiske personer i virksomhetens nære omgivelser om særskilte risiki som kan oppstå. Fysiske og juridiske personer som ikke selv utøver en virksomhet som omfattes av denne loven, men som kan bli rammet av inntrådte uhell eller ulykker, kan påleg-

ges en selvstendig plikt til å planlegge hvordan mulige skadevirkninger kan begrenses.

§ 16 Beredskap mot atomulykker

Kongen organiserer en beredskap mot atomulykker.

I akuttfasen av en atomulykke kan Kongen, uten hinder av myndighetstildeling i andre lover, pålegge statlige og kommunale organer å gjennomføre evakuering, adgangsbegrensning til områder, samt tiltak knyttet til sikring av næringsmidler, herunder drikkevann og beskyttelse av dyr. Kongen kan videre pålegge private og offentlige virksomheter å gjennomføre analyser og innhente opplysninger for vurdering av situasjonen.

Kongen kan videre, uten hinder av myndighetstildeling i annen lovgivning, delegere sin myndighet etter annet ledd til særskilt statlig organ for atomulykkeberedskap.

Etater med oppgaver i atomulykkeberedskapen plikter å følge samordnet planverk.

Kongen kan pålegge personer med sentrale beredskapsoppgaver å være tilgjengelige i tilfelle en beredskapssituasjon inntreffer.

§ 17 Særskilte unntak ved rednings- og sivile beredskapssituasjoner og av forsvarshensyn

Kongen kan i forskrift fastsette unntak fra dosebegrensninger og andre krav fastsatt i eller i medhold av denne loven for situasjoner der gjennomføringen av rednings- eller sivil beredskapsoperasjon gjør dette nødvendig. Personell skal ikke beordres til oppgaver som medfører fare for akutt stråleskade.

Kongen kan likeledes gjøre unntak fra bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne loven i tilfeller der det er nødvendig av hensyn til forsvarsberedskapen.

Kapittel V. Administrative bestemmelser, straff og ikrafttredelse

§ 18 Tilsyn og vedtak. Tilsynsmyndighetens rett til adgang, opplysninger og gjennomføring av målinger

Statens strålevern fører tilsyn med at bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne loven overholdes, og kan for dette formål fatte de nødvendige enkeltvedtak.

Kongen kan for nærmere avgrensede områder i forskrift fastsette at andre statlige tilsynsorganer eller kommuner skal føre tilsyn og treffe de nødvendige enkeltvedtak i medhold av denne loven. Offentlige organer som er tildelt myndighet i medhold av første punktum, kan anvende lovens håndhevningsbestemmelser på de vilkår som fremgår i den enkelte bestemmelse.

Tilsynsmyndigheten skal gis fri adgang til å foreta tilsyn, og skal gis de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne ivareta sine gjøremål etter denne loven.

Tilsynsmyndigheten skal gis adgang til å foreta målinger og undersøkelser. Virksomheten skal avstå prøver til tilsynsformål vederlagsfritt. Dersom det påvises overtredelse av bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne loven, kan virksomheten pålegges å dekke utgifter til tilsynsoppgaver som følger av overtredelsen.

Departementet kan i forskrift fastsette avgifter til dekning av bestemte tilsynsoppgaver.

§ 19 Retting og stansing

Statens strålevern kan kreve retting av virksomhet som strider mot bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne loven.

Foreligger det vesentlig helsefare, kan Statens strålevern stanse virksomheten, beslaglegge stoffer eller utstyr helt eller delvis, eller på annen måte sikre at fortsatt bruk ikke er mulig. Statens strålevern kan kreve en virksomhet stengt dersom ikke nødvendig godkjenning eller melding foreligger.

Politiet plikter etter anmodning å bistå ved stansing og beslag.

§ 20 Import- og omsetningsforbud

Statens strålevern kan nekte import eller omsetning av ethvert produkt eller stoff og enhver vare som kan medføre en helse- eller miljørisiko på grunn av stråling, forutsatt at dette ikke strider mot internasjonale avtaler som Norge er tilsluttet.

§ 21 Tvangsmulkt

Tilsynsmyndigheten kan ilegge en virksomhet tvangsmulkt i form av engangsmulkt eller løpende dagsmulkt, dersom den oversitter en frist for å etterkomme et pålegg. Tvangsmulkten skal fastsettes enten samtidig med pålegget eller i forbindelse med fastsettelse av ny tidsfrist for oppfyllelse.

Kongen kan frafalle ilagt tvangsmulkt når det finnes rimelig.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om ileggelse og beregning av tvangsmulkt.

Jorunn Ringstad
president

§ 22 Klage

Sosial- og helsedepartementet er klageinstans for enkeltvedtak truffet av Statens strålevern med hjemmel i eller i medhold av denne loven.

Klage over enkeltvedtak som et annet statlig tilsynsorgan enn Statens strålevern har truffet med hjemmel i eller i medhold av denne loven, avgjøres av det forvaltningsorgan som er nærmest overordnet vedkommende tilsynsorgan.

Fylkesmannen avgjør klager over enkeltvedtak truffet av kommunen med hjemmel i eller i medhold av denne loven. Før det treffes vedtak i klagesak etter dette leddet, skal fylkesmannen innhente uttalelse fra fylkeslegen.

§ 23 Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser eller pålegg gitt i eller i medhold av denne loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

Dersom overtredelsen har eller kunne ha medført alvorlig fare for helse eller miljø, kan fengsel i inntil 2 år anvendes.

Har overtredelsen bare ført til ubetydelig skade eller ulempe, skjer offentlig påtale bare etter begjæring av tilsynsmyndigheten.

§ 24 Ikrafttredelse m.v.

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra samme tidspunkt oppheves lov 18. juni 1938 nr. 1 om bruk av røntgenstråler og radium m.v.

Forskrifter samt andre bestemmelser og vedtak som er gitt med hjemmel i lov 18. juni 1938 nr. 1 om bruk av røntgenstråler og radium m.v., gjelder også etter at loven her er trådt i kraft, så langt de ikke strider mot bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

§ 25 Endringer i andre lover

I lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet skal § 6 nytt annet ledd lyde:

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak gi nærmere regler om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne loven overholdes.

Olav Gunnar Ballo
sekretær